

POSTANOWIENIE

Dnia 30 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z powództwa G. L.
przeciwko Miastu P., Skarbowi Państwa - Ministrowi Rodziny, Pracy i Polityki
Społecznej oraz Samorządowemu Kolegium Odwoławczemu w P.
o ochronę dóbr osobistych i zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 30 kwietnia 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 20 maja 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1/ odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2/ nie obciąża powódki kosztami postępowania kasacyjnego,**
- 3/ przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...)**
na rzecz adwokata E. D. kwotę 2970 (dwa tysiące dziewięćset siedemdziesiąt) złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 maja 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powódki G. L. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 27 września 2017 r.,

którym oddalone zostało jej powództwo skierowane przeciwko Miastu P. i Skarbowi Państwa - Ministrowi Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Samorządowemu Kolegium Odwoławczemu w P. o ochronę dóbr osobistych i zapłatę.

Od wyroku Sądu drugiej instancji skargę kasacyjną złożyła powódka.

Wnosząc o jej przyjęcie do rozpoznania powołała się na przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c. Jej zdaniem przed Sądem Okręgowym doszło do nieważności postępowania spowodowanej pozbawieniem jej możliwości obrony (art. 379 pkt 5 k.p.c.), czego nie uwzględnił Sąd Apelacyjny mimo, że uchybienie to zostało wytknięte w apelacji. Nie zrealizował w ten sposób funkcji rozpoznawczej i kontrolnej sądu odwoławczego, co dowodzi także oczywistej zasadności skargi (art. 378 § 1 i 382 k.p.c.)

Pozwany Skarb Państwa zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. normującym przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej z powodu nieważności postępowania, chodzi o nieważność

postępowania przed sądem drugiej instancji, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Kontrola kasacyjna obejmuje bowiem stosowanie prawa przez sąd drugiej instancji i z tej przyczyny Sąd Najwyższy, rozpoznając skargę kasacyjną, nie może w ramach bezpośredniej kontroli kasacyjnej badać kwestii ważności postępowania przed sądem pierwszej instancji. Badanie takie, mające charakter pośredni, jest natomiast możliwe, gdy skarżący w skardze kasacyjnej podniósł zarzut naruszenia art. 378§ 1 i art. 386 § 2 k.p.c. Wynika to z faktu, że skarga kasacyjna jest środkiem zaskarżenia od orzeczeń sądu drugiej instancji, a naruszenia prawa popełnione przez sąd pierwszej instancji są przedmiotem kontroli apelacyjnej, również w zakresie, w jakim prowadzą do nieważności postępowania (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1997r., I CKN 825/97, OSNC 1998, nr 5, poz. 81, z dnia 8 stycznia 1998r., II CKN 553/97, OSP 1999, nr 7-8, poz.138, z dnia 26 lutego 2002r., I CKN 267/01, Biuletyn Informacji Prawnej 1993, Nr 3, str.4, i z dnia 6 września 2017 r., I CSK 59/17, niepubl.). Nieważność postępowania przed Sądem pierwszej instancji może być na etapie przedsądu badana w ramach przesłanki oczywistej zasadności skargi z uwagi na naruszenie przez Sąd drugiej instancji prawa procesowego (art. 378§ 1 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym - a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (tak np. Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl. i z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. m.in.

postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, niepubl. i przywołane tam orzecznictwo).

Bliższa analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala przyjąć, by skarga była - w powyższym rozumieniu - oczywiście uzasadniona. Motywy zaskarżonego orzeczenia nie potwierdzają tezy, że Sąd drugiej instancji nie zrealizował funkcji rozpoznawczej i kontrolnej. Sąd ten szczegółowo odniósł się do wszystkich zarzutów apelacji, w tym do zarzutu pozbawienia powódki obrony swoich praw przez nie zawiadomienie jej o terminie rozprawy przeprowadzonej przed Sądem Okręgowym w dniu 27 września 2017 r. (str. 33-35 uzasadnienia).

O oczywistej zasadności skargi nie świadczy również nie dopatrzenie się przez ten Sąd nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji.

W orzecznictwie, na gruncie art. 379 pkt 5 k.p.c., zostało już wyjaśnione, że pozbawienie możliwości obrony swych praw zachodzi, jeżeli z powodu wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej, będących skutkiem naruszenia konkretnych przepisów kodeksu postępowania cywilnego, których nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji, strona nie mogła - wbrew swej woli - brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 1974 r., II CR 155/74, OSPiKA 1975 z. 3, poz. 66, z dnia 6 marca 1998 r., III CKN 34/98, Prok. i Pr. 1999 nr 5, poz. 41 - dodatek, z dnia 28 listopada 2002 r., II CKN 399/01, z dnia 22 maja 2014 r., IV CSK 545/13, i z dnia 20 lutego 2020 r., I PK 249/18, niepubl.).

Powódka na rozprawie przeprowadzonej przed Sądem Okręgowym w dniu 27 września 2017 r. była reprezentowana przez pełnomocnika z urzędu, który nie domagał się odroczenia rozprawy z uwagi na jej nieobecność i nie składał dalszych wniosków dowodowych (k. 675). W sytuacji gdy ustanowiono pełnomocnika procesowego zawiadomienie o terminie rozprawy, na którą strona - tak, jak to miało miejsce w okolicznościach sprawy - nie była wezwana do osobistego stawiennictwa, doręcza się wyłącznie pełnomocnikowi (art. 133§ 3 k.p.c.). Sąd Okręgowy prawidłowo zatem ograniczył się do zawiadomienia o terminie rozprawy pełnomocnika skarżącej, a odmienne oczekiwania skarżącej są

sprzeczne z mającymi obligatoryjny charakter przepisami kodeksu postępowania cywilnego o doręczeniach (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 1975 r., I PR 28/75, OSNC 1976, nr 1, poz.14 i z dnia 22 września 1982 r., II CR 177/82, OSPiKA 1983, nr 6, poz.122 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 1995 r., I PRN 39/95, Prok. i Pr. 1995, nr 11-12, poz.40). Nieważność postępowania zachodzi tylko wtedy, gdy pozbawienie możliwości obrony swoich praw było wynikiem działania sądu, a nie samej strony czy jej pełnomocnika (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 października 1966 r., II CR 318/66, niepubl.). Kwestia uzgodnień między powódką, a pełnomocnikiem odnośnie do osobistego udziału w rozprawie, w której jej udział nie był konieczny, nie ma znaczenia z perspektywy zarzutu pozbawienia skarżącej możliwości obrony swoich praw w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

Ubocznie dostrzeżenia wymaga, że na rozprawie przed Sądem Okręgowym w dniu 27 września 2017 r. nie przeprowadzono żadnego postępowania dowodowego, a powódka została już uprzednio szczegółowo przesłuchana w charakterze strony na rozprawie przeprowadzonej przed Sądem Okręgowym w dniu 24 stycznia 2017 r., którą odroczone wyłącznie z uwagi na złożenie przez nią wniosku o wyłączenie sędziego (k. 529-533). Skarżąca nie składała również żadnych nowych wniosków dowodowych w postępowaniu apelacyjnym, w tym wniosku o jej uzupełniające przesłuchanie, które miałyby służyć ustaleniu faktów mających dla sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.). Przebieg postępowania, w żadnym stopniu nie potwierdza zatem tezy, o kardynalnych wadach zaskarżonego orzeczenia, uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jako oczywiście uzasadnionej.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

Sąd Najwyższy nie obciążył skarżącej kosztami postępowania kasacyjnego mając na względzie jej trudną sytuację materialną i życiową, a także charakter dochodzonego roszczenia związanego z odmową przyznania świadczeń socjalnych (art. 102 k.p.c.).

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie § 14 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 w zw. z § 8 pkt 6 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 18).

ke